

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров А. С. Назначение уголовного судопроизводства и наказания : монография / А. С. Александров, И. А. Александрова, И. В. Круглов. – Новгород : НА МВД РФ, 2006. – 111 с.
2. Барабаш А. С. Публичное начало российского уголовного процесса / А.С. Барабаш. – С.-Пб. : Юрид. центр Пресс, 2009. – 420 с.
3. Газетдинов Н. И. О цели и назначении уголовного судопроизводства / Н. И. Газетдинов // Российский следователь. – 2009. - № 8. – С. 2-4.
4. Дубина И. А. Задачи досудебного уголовного судопроизводства и роль прокурора в их достижении : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Илья Анатольевич Дубина. – Волгоград, 2006. – 203 с.
5. Козьявин А. А. Социальное назначение и функции уголовного судопроизводства : монография / А. А. Козьявин. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 272 с.
6. Костин М. Мета кримінального судочинства : Поняття і сутність / М. Костин // Право України. – 2008. – № 4. – С. 80-83.
7. Лобойко Л. М. Методи правового регулювання у кримінальному процесі України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Леонід Миколайович Лобойко. – Дніпропетровськ, 2006. – 437 с.
8. Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів : теорія, історія і практика : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Василь Тимофійович Маляренко. – Х., 2004. – 450 с.
9. Масленникова Л. Н. Публичное и диспозитивное начала в уголовном судопроизводстве России : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Лариса Николаевна Масленникова. – М., 2000. – 555 с.
10. Мизулина Е. Б. Уголовный процесс : концепция самоограничения государства : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09, 12.00.11 / Елена Борисовна Мизулина. – Ярославль, 1991. – 269 с.
11. Попов А. П. Целеполагание в современном отечественном уголовном судопроизводстве : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Алексей Павлович Попов. – Нижний Новгород, 2006. – 458 с.
12. Розовский Б. Г. Ненаучные заметки о некоторых научных проблемах уголовного процесса : эссе / Б. Г. Розовский. – Луганск : РИО ЛАВД, 2004. – 600 с.
13. Уголовный процесс. Проблемные лекции / под ред. В. Т. Томина, И. А. Зинченко. – М. : Издательство Юрайт, 2013. – 799 с.
14. Шибіко В. Щодо призначення і завдань кримінального судочинства України / В. Шибіко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2011. – № 88. – С. 16-19.
15. Барабаш А. С. Природа российского уголовного процесса, цели уголовно-процессуальной деятельности и их установление / Барабаш А. С. – СПб. : Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. – 257 с.
16. Журба А. І. Емерджентність спрямовуючих факторів кримінального судочинства України / А. І. Журба // Наука і правоохорона. – 2013. – № 4 (22). – С. 65-69.
17. Айвазова О. В. Концепция института производства неотложных следственных действий в контексте российского уголовно-процессуального закона : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ольга Владиславовна Айвазова. – Волгоград, 2002. – 250 с.
18. Васильева Е. Г. Проблемы ограничения неприкосновенности личности в уголовном процессе : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Елена Геннадьевна Васильева. – Уфа, 2002. – 193 с.
19. Карабут Л. В. Принцип публічності у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Людмила Володимирівна Карабут. – Луганськ, 2008. – 197 с.
20. Навроцька В. В. Засада диспозитивності та її реалізація в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Віра Вячеславівна Навроцька. – Львів, 2007. – 256 с.
21. Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006 – 2012 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове провадження: монографія / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2012. – 288 с.

УДК 343.15

ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДОПИТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Озерський І.В.,

д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя
Запорізький національний університет

У статті висвітлені окремі теоретичні, організаційні та психолого-правові питання щодо реалізації у кримінальному процесі України такої слідчої дії як допит, що є психологічно складною за змістом, оскільки майже завжди передбачає протидію зі сторони допитуваного та неминуче провокує конфліктну ситуацію. В представленій роботі розглянуті основні психолого-правові домінанти, що створюють перешкоди у реалізації процесуального порядку належного проведення допиту в різних передбачених чинним КПК України модифікаціях та виокремлені шляхи його оптимізації на ґрунті психолого-правових механізмів, задіяних у цьому процесі. Перспективним вбачається видання монографічних робіт у частині удосконалення нових форм допиту в кримінальному процесі України.

Ключові слова: допит, перехресний допит, слідчий, прокурор, суддя, спеціаліст-психолог, конфлікт, кримінальне провадження, розслідування.

Озерский И. В. / ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ДОПРОСА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ УКРАИНЫ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье освещены отдельные теоретические, организационные и психолого-правовые вопросы относительно реализации в уголовном процессе Украины такого следственного действия как допрос, который является психологически сложным по содержанию, поскольку почти всегда предусматривает противодействие со стороны допрашиваемого и неизбежно провоцирует конфликтную ситуацию. В представленной научной работе рассмотрены основные психолого-правовые детерминанты, которые создают преграды в реализации процессуального порядка надлежащего проведения допроса в разных предусмотренных УПК Украины модификациях и определены пути его оптимизации на почве психолого-правовых механизмов, задействованных в этом процессе. Как перспектива усматривается издание монографических работ в части усовершенствования новых форм допроса в уголовном процессе Украины.

Ключевые слова: допрос, перехрестный допрос, следователь, прокурор, судья, специалист-психолог, конфликт, уголовное производство, расследование.

Ozersky I. V. / LEGAL AND PSYCHOLOGICAL CONTENT OF INTERROGATION IN CRIMINAL PROCESS OF UKRAINE / Zaporizhzhya National University, Ukraine

In this scientific work separate theoretical, organizational questions are lighted up in relation to realization in the criminal process of Ukraine of such inquisitional action as an interrogation that is psychologically difficult on maintenance, as almost always envisages counteraction from the side of interrogated and unavoidable provokes a conflict situation. Searching activity of investigator during a search comes true, more often, in the conditions of direct contact with persons that is not interested in success of his activity, in the conditions of open psychological counteraction. Consequently, basic psychological and legal dominants that create obstacles in realization of judicial order of the proper realization of interrogation in different envisaged by operating Code of Ukraine modifications and the distinguished ways of his optimization on soil of psychological and legal mechanisms of involved in this process are considered in the presented work.

It is considered that it costs rationally to use knowledge of psychologist an investigator, public prosecutor and judge, having regard to his possible participation as a specialist or consultant in such communicative inquisitional (judicial) action as an interrogation. In fact the able conduct of interrogation, that is based on the proper theoretical preparation, work and vital experience, on knowledge of business neutralizes the attempts of some unconscientious persons to distort or hide truth. Ability of investigator, public prosecutor, judge to set psychological contacts with interrogated and them a communicative competence is qualities, that largely influence on efficiency of investigation or judicial realization, and also are one of major factors of professional fitness of specialists-lawyers. As plain as a pikestaff is that practical abilities to understand all gamut of psychological tints of communicative process that passes in form interrogation characterizes the real preparedness of subjects of his realization and is pre-condition them professional mastery. Perspective, edition of monographic works is seen in part of improvement of new forms of interrogation in the criminal process of Ukraine and their proper introduction in inquisitional-judicial activity.

Key words: interrogation, cross-examination, investigator, public prosecutor, judge, specialist-psychologist, conflict, criminal realization, investigation.

Зміни, що відбуваються в країні, комплексне реформування системи досудового розслідування та судового розгляду, доведення судово-правової реформи до логічного завершення, інтеграція та узгодження національного законодавства до стандартів ЄС, упровадження в кримінальному процесі України видозмінених процесуальних форм допиту потребують від слідчих, прокурорів та суддів перебудови психології свідомості у засвоєнні новел чинного кримінального процесуального законодавства та їх активного упровадження на практиці.

Метою статті є теоретико-правове дослідження такої комунікативної з психологічних позицій слідчої дії як допит у його передбачених новітнім чинним КПК України процесуальних модифікаціях. Отже, завданням роботи є напрацювання ефективних шляхів оптимізації здійснення допиту в кримінальному процесі України з урахуванням його психологічних характеристик.

Окремим організаційно-правовим, психологічним та теоретичним аспектам проблеми зазначеної у назві пред'явленої наукової статті присвячені роботи вчених: М. Костицького, В. Коновалової, Ю. Грошевого, В. Бахіна, В. Шепітька, Л. Удалової, Н. Карпова, Д. Мірковця, В. Бабунича, І. Охріменка, Ізбаш, О. Кришевич та ін., проте на сьогодні не можна впевнено говорити про ґрунтовне теоретико-прикладне дослідження слідчо-процесуальної дії – допиту у видозмінених конструкціях, заявлених у чинному КПК України у розрізі її психологічного опосередкування.

Варто почати висвітлення заявленої у назві доповіді конструкції («перехресний та допит двох чи більше осіб у кримінальному процесі України: юридико-психологічний зміст») з цитування відомого професора В.П. Бахіна, котрий зауважив, що ефективність слідчих дій в значній мірі залежить від знання і урахування при їх провадженні психологічних закономірностей поведінки і дій підслідних [1, с. 24, 25]. Успіх допиту часто залежить від уміння слідчого правильно визначити індивідуальні особливості допитуваного та обрати відносно цього виправдану тактику. Досвідчені слідчі можуть визначити раціональний підхід у відношенні допитуваного одразу ж після першого знайомства, діагностуючи такі характеристики підслідного як: техніка привітання, постава, мова [2].

Так, пошукова діяльність слідчого під час обшуку здійснюється, частіше за все, в умовах безпосереднього контакту з особами, що не зацікавлені в успіху його діяльності, в умовах відкритої психологічної протидії. В таких процесуальних діях як перехресний та допит двох або більше осіб вже первісно прихований конфлікт, адже слідчий проводить цю слідчу дію між двома і більше особами, в свідченнях яких є протиріччя (ст. 224 КПК України) [3]. Ця обставина призводить до того, що перехресний та до-

пит двох або більше осіб, як правило, пов'язані з гострою конфліктною ситуацією. Конфлікт у цій ситуації стає засобом вирішення суперечностей, а отже для процесуальної діяльності слідчого він є деструктивним за змістом та конструктивним за наслідками. Нагадаємо, що у відповідності зі ст. 352 КПК України передбачено, що після прямого допиту протилежній стороні кримінального провадження надається можливість перехресного допиту свідка. Сутність перехресного допиту, як пише М. Руденко, полягає в одночасному допиті кількох учасниками процесу однієї особи з метою з'ясування чи доповнення відповідей, які були надані на запитання інших осіб [4], або перевірки достовірності показань [5, с. 325-326].

Так, конфліктна ситуація такої комунікативної слідчої дії як перехресний допит може виникати тоді, коли допитуваний відмовляється давати свідчення або дає неправдиві свідчення. Цей стан допитуваного при перехресному допиті може бути викликаний тим, що він має встановити комунікативний контакт з декількома можливо різними за своїм процесуальним статусом особами. Всі ці особи, окрім їх процесуального значення, мають іманентні особистісні, психологічні властивості та фізіологічні ознаки, у тому числі й гендерні. Відтак, означені особи спрямовують свій вплив, психологічну атаку, мозковий штурм лише на одну особу, що може бути психологічно слабкою у навіюванні їй суб'єктами допиту обставин події злочину, до яких остання непричетна. В залежності від ситуації, яка складається під час допиту, від позиції допитуваного, слід розрізняти допит в конфліктній і безконфліктній ситуаціях. Безконфліктна ситуація притаманна допиту свідків, експертів, спеціалістів, потерпілих, натомість, конфліктна – допиту підозрюваних та звинувачуваних.

Тому, при підготовці до допиту, судді чи слідчому передусім слід звернути увагу на вольові, інтелектуальні (пам'ять, мислення, мова) якості, властивості характеру, ролі позиції майбутніх учасників перехресного та допиту двох або більше осіб, з'ясувати та оцінити їх соціальний статус, соціально-психологічну залежність, спрогнозувати можливий конфлікт та його конструктивну нейтралізацію. При цьому, погоджуючись із думкою К. Маслача, вважаємо, що постійне занурення слідчого в конфліктні ситуації, може стати причиною зниження стресостійкості й розвитку в нього синдрому емоційного вигорання [6]. Недаремно, ще у 1867 році, вченими-юристами пропонувалося, аби уникнути у слідчих стану перевтоми та шкоди здоров'ю, призначати останніх на строк від 3 до 5 років [7, с. 74, 75].

Варто згадати, що за своїм змістом внутрішні конфлікти є моральними, але їх складність полягає не в дилемі між моральним чи неморальним, а в необхідності вибору однієї з декількох рівнозначних цінностей в конкрет-

ній ситуації. Правильний вибір можливий тільки тоді, коли слідчий володіє високими особистісними якостями. Внутрішньоконфліктні ситуації «породжуються протиріччями між роллю та розмірковуванням, між професійним обов'язком та професійною зацікавленістю» [8, с. 13], а також, на нашу думку, неспівпаданням деяких знань, уявлень, розумінь, що приводять до когнітивного дисонансу – невідповідності нової інформації сформованому досвіду і поглядам. Це викликає емоційну напругу, намагання знайти адекватний вихід із проблемної ситуації.

До внутрішніх конфліктів відносяться, по-перше, особистісні, які приводять до розладу із самими собою протиріччя між нормами права та моралі, між професійним обов'язком та особистими прагненнями тощо. Зважаючи на специфіку слідчо-судової діяльності (інтелектуальне виснаження, процесуальне перевантаження, складність та багатоплановість вирішуваних проблем), можливе виникнення також міжрольових конфліктів, наприклад, між соціальною роллю професіонала і соціальними ролями чоловіка (жінки), батька (матері).

У наукових дослідженнях професора Л.Д. Удалової наголошується, що комунікація в професійному спілкуванні слідчого нетотожна просто обміні інформацією, оскільки між слідчим і його партнерами по спілкуванню неминує виникати як функціонально-рольові, так і міжособистісні відносини, а тому, на думку авторки, слідчий повинен вміти переборювати (унікати) конфліктне спілкування. Авторка доводить, що професійне спілкування слідчого, у більшій своїй частині, є процесуально-регламентованим і порушення процесуального режиму спілкування може слугувати підставою для визнання недійсними результатів слідчої дії [9, с. 14, 15]. Тут вбачається поступовий перехід психологічного конфлікту у площину правового. Використання правових засобів при вирішенні конфліктних ситуацій охоплює не тільки застосування заходів впливу за вчинення протиправних діянь, але стоїть і правомірної поведінки в інтересах її впорядкування, узгодження дій людей, їх колективів між собою і зовнішніми умовами [8, с. 8].

Якщо проаналізувати таку процесуальну дію як показання з чужих слів, котра полягає у висловлюванні, здійсненого в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи [3], то стає зрозумілим, що з психологічних позицій вона є абсолютно конфліктною. Оскільки, як зазначає М. Руденко, особа, що дає показання з чужих слів, володіє інформацією про факти та обставини у «обмеженому вигляді», тобто, лише у обсязі, повідомленому іншою особою [4]. У контексті цього розглядаються й інші слідчі та процесуальні дії: перехресний допит, допит двох або більше осіб, обшук, вилучення, огляд місця події, затримання, арешт тощо. Звичайно, що суд може визнати допустимим доказом показання з чужих слів, незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо такі показання є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів (ч. 2 ст. 97 КПК України). Натомість перед прийняттям такого рішення суд зобов'язаний врахувати переконливість відомостей щодо факту надання первинних пояснень (п. 4 ч. 2 ст. 97 КПК України) [3].

Такий психологічний чинник як «переконливість» можна оцінити лише завдяки залучення до цього процесу спеціаліста-психолога. Сам термін переконання означає «тверду впевненість, певність у чому-небудь; віра у щось» або «тверду, міцну усталену думку про що-небудь, погляд на щось» [10]. В психологічному словнику М.Г. Петровського переконання тлумачиться як усвідомлена потреба особистості, яка спонукає її діяти відповідно до своїх ціннісних орієнтацій [11, с. 413]. В.О. Коновалова та В.Ю. Шепітько зазначають, що «переконання як ставлення суб'єкта до своїх знань, висновків і рішень, як по-

чуття впевненості є психологічною категорією» [12, с. 133]. Академік Ю.М. Грошевий вважає, що переконання в психологічному плані характеризується впевненістю в правильності прийнятого по справі рішення, яке базується на дослідженні зібраних по справі доказів в їх повноті і сукупності, при неухильному дотриманні вимог закону, а також почуттям довіри до свого висновку з точки зору відповідності закону, цілям і завданням правосуддя [13, с. 214]. Наявність повної переконаності, на слухну думку академіка В.О. Коновалової, слугує психологічною гарантією правильності вирішення кримінальних справ, рішень, що приймаються [14, с. 171].

Тому слідчий, прокурор чи суддя повинен вміти прогнозувати позицію допитуваного (шляхом вивчення вагомих, і побічних обставин матеріалів кримінального провадження, з'ясувати особистість очевидця за допомогою спеціаліста-психолога та ін.), окреслити оптимальні шляхи встановлення з останнім психологічного контакту, завчасно подолати можливі конфлікти. До речі, така допомога спеціаліста-психолога може знадобитися при допиті малолітньої або неповнолітньої особи (наприклад, свідків, потерпілих, підозрюваних та обвинувачених), адже у чинному КПК України чітко виписано, що допит таких учасників процесу проводиться у присутності психолога (ч. 1 ст. 226, ст. 490 та ч. 1 ст. 354 КПК України) [3].

Для прикладу, якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь психолога (ч. 1 ст. 491 КПК України). Також, психолог повинен брати участь у дослідженні особи неповнолітнього для роз'яснення мотивації його поведінки, вияву симуляції певних відхилень [15, с. 7, 8], сприяти слідчому у встановленні психологічного контакту з неповнолітнім, використовувати можливості психології та педагогіки для отримання правдивих показань, пом'якшення незвичної обстановки.

Так, спеціаліст-психолог може допомогти слідчому, прокурору та судді обрати адекватні засоби психологічного впливу (в рамках, дозволених законом і правовою етикою) з метою стимулювання допитуваного давати показання, зайняти правильну соціальну позицію. Адже, кримінально-процесуальний та кримінальний закони забороняють вплив лише в його грубих проявах, у формі насильства, шантажу та погрози. Так, п. 4 ч. 1 ст. 7, ч. 1, 2 ст. 11 та п. 2 ч. 1 ст. 87 КПК України прямо зазначена заборона домагатись показань обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у справі, шляхом насильства, погроз та інших незаконних заходів, а в ст. 373 КК України виписана відповідальність за примушування давати показання [16].

У цьому разі, В.С. Кузьмичов, зазначає, що використання прийомів і засобів впливу є правомірним, якщо вони необхідні для усунення або локалізації протидії встановленню істини і не обмежують законних прав особи, ґрунтуються на реальних даних і не пов'язані з введенням в оману і фальсифікацією [17, с. 23]. Тому слідчий може залучати спеціаліста-психолога лише при допиті психологічно-складних (з певними паталогіями) та неповнолітніх осіб, і лише у присутності їх захисника. Необхідною є участь спеціаліста-психолога в допитах підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого та свідка, в очних ставках між ними. Адже, наприклад, при допиті особи, яка постраждала внаслідок замаху на вбивство, властивий певний емоційно-психологічний стан, через те, що нормальна людина, адекватно відображаючи дійсність, не може не пережити негативну ситуацію потенційної загрози здоров'ю та життю [18, с. 194]. У цьому випадку досвідчений психолог може скорегувати формулювання питань прокурорського-слідчого працівника, підказати тактику проведення допиту та очної ставки з урахуванням психологічних особливостей допитуваних, допомогти створити

неофіційну атмосферу, зменшити напруженість, занепокоєння, недовіру до прокурорсько-слідчих працівників, сором'язливість та ніяковість у потерпілих.

Конфліктна ситуація допиту характеризується протидією особи, яку допитують, намірам судді встановити всі обставини скоєння правопорушення, що виявляється у відмові давати будь-які свідчення чи їх перекручення з нібито чужих слів, або в наданні неправдивих свідчень. Тож очевидець-свідок, даючи показання з чужих слів, може самостійно прикрасити картину злочину чи забути певні обставини вчинення такого правопорушення. Відтак, неповідомлення суду всіх обставин вчинення правопорушення очевидцем може відбутися, як пише М. Терновський, з різних причин – не надав значення, не пам'ятав тощо, однак за допомогою перехресного допиту неоднозначні свідчення стають чіткими і доповнюються окремими деталями, усувається однобічність показань, викривається фальшивість свідочьких показань [19].

Тактичне завдання розслідування, на слухну думку О. Кришевич, «полягає у виробленні такої лінії поведінки, при якій слідчий обійняв би положення лідера щодо несприятливих дій осіб, зацікавлених у результатах розслідування. Але це є певною ідеальною моделлю, оскільки на практиці професійна поведінка слідчих не завжди є зразком прагнення до безконфліктних стосунків із громадянами, зокрема, з процесуальними особами», що підтверджується результатами проведеного вченою аналізу скарг за матеріалами кримінальних справ [20, с. 6]. Причиною конфліктів у слідчій діяльності також може бути дефіцит часу, який призводить до напруження в праці та зумовлений як загальними строками розслідування кримінальних правопорушень, так і строками, пов'язаними з процесуальним рухом кримінального провадження; негативність емоцій, що впливають на слідчого. Причина їх виникнення ґрунтується на негативному емоційному ставленні до розслідуваного злочину та спілкуванні з особами, що його вчинили [8, с. 14].

Вважаємо слушними причини конфлікту в слідчій діяльності, виокремлені в дисертаційному дослідженні О.В. Кришевич [20], а саме: протилежність мети і можливостей її досягнення – слідчий наділений значними владними повноваженнями і засобами впливу; обвинувачений налаштований приховати істину повністю чи хоча б частково; примусовий характер взаємодії зі слідчим – обвинувачений розуміє, що кожен проведений допит веде до викриття, але уникнути такого спілкування не може; реальна загроза погіршення статусу для обвинуваченого (професійного, сімейного, побутового тощо) в результаті успішної діяльності слідчого; складність становища, в якому вже знаходиться обвинувачений на досудовому слідстві, і яке він найчастіше пов'язує з діяльністю слідчого (зміна звичного способу життя, позбавлення можливості спілкуватися з близькими людьми та ін.).

Тож, вважаємо, що слідчому, прокурору та судді варто раціонально використовувати знання психолога, зважаючи на можливу його участь як спеціаліста чи консультанта в такій комунікативній слідчій (процесуальній) дії як допит. Адже вміле ведення допиту, яке засноване на належній теоретичній підготовці, професійному і життєвому досвіді, на знанні справи, нейтралізує спроби деяких недобросовісних осіб спотворити або приховати істину. Здатність слідчого, прокурора, судді встановлювати міжособистісні (психологічні) контакти з допитуваними та їх комунікативна компетентність є якостями, що значною мірою впливають на ефективність розслідування чи судового провадження, а також є одним з найважливіших чинників професійної придатності фахівців-юристів. Цілком зрозумілим є те, що практичні уміння розібратися у всій гаммі психологічних відтінків комунікативного процесу, що проходить у формі допиту характеризує реальну підготовленість прокурорсько-слідчих працівників, суддів до неї та є передумовою їх професійної майстерності. Перспективним вбачається видання монографічних робіт у частині удосконалення нових форм допиту в кримінальному процесі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахин В. П. Тактика – профессионализм и мастерство в общении : [учеб. пособ.] / Бахин В. П. – Киев : Семенко Сергей, 2006. – 116 с.
2. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком / А. А. Бодалев // Изд-во Моск. Ун-та. – М., 1982. – 200 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України : чинне законодавство від 19 листопада. – К., 2012. – 382 с. – (Кодекси України).
4. Руденко М. П. До питання про проведення перехресного допиту особи, яка дає показання з чужих слів у кримінальному провадженні / М. П. Руденко // Науково-практична Інтернет-конференція (05.03.2013, Секція №5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : legalactivity.com.ua/index.php
5. Бабунич В. Суть та значення перехресного допиту. Процесуальні особливості проведення перехресного допиту при розгляді кримінальних справ в суді / В. Бабунич // Вісник Львівського університету: Сер.: Юридична. – 05/2011. – Вип. 53. – С. 322-328.
6. Маслач К. Професіональне вигорання : як люди справляються / К. Маслач. // Практикум по соціальної психології. – СПб : «Пітер». – 2001. – 234 с.
7. Даневский В. П. Наше предварительное следствие : его недостатки и реформа / Даневский В. П. – К. : Семенко Сергей, 2003. – 142 с.
8. Небрат О. О. Правові засоби управління конфліктами в органах внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / О. О. Небрат. – Харків, 2002. – 21 с.
9. Удалова Л. Д. Теоретичні засади отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза» / Л. Д. Удалова. – Київ, 2007. – 33 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної Української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь ; Перун, 2003. – 1140 с.
11. Психологія. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
12. Коновалова В. О. Юридична психологія : Акад. курс : [підруч.] / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – К. : Ін Юре, 2004. – 424 с.
13. Грошевой Ю. М. Проблемы формирования судейского убеждения в уголовном судопроизводстве / Ю. М. Грошевой – Х. : Висшая шк. 1975. – 143 с.
14. Коновалова В. О. Юридична психологія: проблеми інтеграції / В. О. Коновалова // Вісник Академії правових наук України – № 2 (37) 2004. – С. 168-174.
15. Бычков А. Н. Участие педагога в уголовном судопроизводстве : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика ; судебная экспертиза» / А. Н. Бычков. – Ижевск, 2007. – 28 с.
16. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року. – К., 2001. – 239 с. – (Кодекси України № 1 / 2001).
17. Кузьмичов В. С. Криміналістичний аналіз розслідування злочинів : [монографія] / Кузьмичов В. С. – К. : НАВСУ–Правник, 2000. – 449 с.
18. Леонов А. А. Психические проблемы межпланетного полета / А. А. Леонов, В. И. Лебедев. – М. : Наука, 1975. – 215 с.
19. Терновский Н. А. Юридические основания к суждению о силе доказательств и мысли из речей Председательствующего по уголовным делам. Пособие для юристов-практиков и присяжных заседателей / Н. А. Терновский. – Тула, Типография В. Н. Соколова, 1901. – [Электронный ресурс] Юридический виртуальный клуб «ExJure». – Режим доступа : <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=1099>
20. Кришевич О. В. Психологічні аспекти розв'язання конфліктів у слідчій діяльності МВС України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / О. В. Кришевич. – Київ, 2002. – 16 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ ДІЙ

Страхова С.В.,
к.ю.н, доцент кафедри
цивільного та господарського права і процесу
Інституту національного та міжнародного права
Міжнародний гуманітарний університет

Проаналізовано деякі проблеми практики застосування положень Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих слідчих дій. Запропоновано варіанти їх розв'язання шляхом ініціювання питання щодо внесення змін до кримінального процесуального законодавства з метою підвищення ефективності досудового розслідування.

Ключові слова: досудове розслідування, слідчі дії, шляхи вирішення проблем застосування положень Кримінального процесуального кодексу України.

Страхова С.В. / АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ПОЛОЖЕНИЙ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ К ОТДЕЛЬНЫМ СЛЕДСТВЕННЫМ ДЕЙСТВИЯМ / Международный гуманитарный университет, Украина

Проанализированы некоторые проблемы практики применения положений Уголовного процессуального кодекса Украины относительно отдельных следственных действий. Предложены варианты их разрешения путем инициирования вопроса относительно внесения соответствующих изменений в уголовное процессуальное законодательство с целью повышения эффективности досудебного расследования.

Ключевые слова: досудебное расследование, следственные действия, пути решения проблем применения положений Уголовного процессуального кодекса Украины.

Strakhova S.V. / ACTUAL PROBLEMS OF THE PROVISIONS OF THE CRIMINAL PROCEDURE CODE OF UKRAINE TO PARTICULAR INVESTIGATIVE ACTIONS / International Humanitarian University, Ukraine

Some problems of practice of application of Criminal procedure code of Ukraine provisions concerning separate investigation actions are analysed in the article. In particular there are problems connected with the process of actual data receiving with the help of interrogation of witnesses, victims, plaintiffs, defendants, experts, interrogation results registration in the frames of international cooperation, and also the problems of justification of the decisions as for conducting of cross examination (confrontation).

There are inaccuracies in defining of purposes of search and the order of personal search. The norm regulating investigatory inspection, in particular the list of sources of actual data and persons authorized to conduct this investigation action is needed to be improved. The problem issue is crime scene search in housing or other person's property under his written consent. The norm regulating corps examination and corps examination connected with exhumation must be clarified.

Absence of notion definition of additional, repeated, commission and complex expertises in the new Criminal procedure code of Ukraine draws attention.

The imperfect is the construction of the regulations governing the presentation The imperfect is the construction of the regulations governing the presentation of persons or things for identification, the indefinite is notion of housing or other person's ownership.

The ways of resolving these problems by initiating the relevant amendments to the criminal procedural legislation in order to improve the efficiency of pre-trial investigation are proposed. The conclusion is that further reforms of the criminal justice system cannot be successful without proper analysis of practical application of existing Criminal procedural code of Ukraine, as the basic legal act in this field. Research aimed at improving its provisions regarding special investigative actions will promote increase of efficiency of pre-trial investigation bodies activity on criminal proceedings tasks fulfillment.

Key words: pre-trial investigation, investigation actions, problems of application of Criminal procedure code of Ukraine.

Найбільш визначним досягненням у реформуванні системи кримінальної юстиції в Україні є прийняття й набуття чинності нового Кримінального процесуального кодексу (КПК), який пропонує нову модель роботи повноважних державних органів щодо виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень.

Головним здобутком нового кримінального процесуального закону вважають чіткий розподіл кримінально-процесуальних функцій між окремими учасниками кримінального судочинства та наявність системи стримувань і противаг, що забезпечуватиме вирішення завдань правосуддя. Проте з набранням чинності новим КПК України перед слідчими та їх процесуальними керівниками поставо безліч проблемних питань, які потребують роз'яснень, крім того, необхідно знайти шляхи усунення проблем застосування положень нового КПК.

Оскільки КПК України – базовий акт в системі кримінальної юстиції, один із шляхів подолання проблем практики його застосування – ініціювання питання щодо внесення змін до Кодексу та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері.

З огляду на те, що згідно з новою концепцією найбільш радикальних змін зазнала стадія досудового розслі-

дування, а найбільш революційні кроки зроблені законодавцем у системі слідчих дій, дослідження у визначенні проблем практики застосування положень КПК України щодо окремих слідчих дій та шляхів їх подолання є вельми актуальними.

Певні проблеми існують щодо оформлення результатів допиту. Наприклад, як зазначає С.Ф. Кравчук, законодавство деяких країн Європи дозволяє співробітникам поліції обмежуватися лише складанням звіту за наслідками проведеної роботи щодо виконання запиту іноземної держави. Скажімо, ми звертаємось до компетентних органів іноземної держави провести допит конкретних осіб, у відповідь отримуємо поліцейський звіт, у якому йдеться про те, що з особою, яка цікавить наше слідство, проведено співбесіду, та наводяться її відповіді на поставлені запитання. Однак протокол допиту окремо не складається та до звіту не долучається [1, с. 4-5].

Згідно моніторингового звіту Центра політико-правових реформ щодо проблем впровадження нового КПК України виявлено, що в українських правоохоронних органах допускається проведення допитів осіб за старими правилами в частині оформлення протоколів, незважаючи на положення ч. 1 ст. 23 КПК про необхідність безпосе-